

LA MARE I EL MONSTRE

COL·LECCIÓ
GABRIEL FERRATER

84

Vera Sanahuja

LA MARE I EL MONSTRE

VII Premi de Narrativa Breu per a Joves Autors/ores
«Caterina Albert» de 2016

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
Bellaterra, 2016

DADES CATALOGRÀFIQUES RECOMANADES PEL SERVEI DE BIBLIOTEQUES
DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Sanahuja, Vera

La mare i el monstre / Vera Sanahuja. — Bellaterra : Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions, 2016. — (Gabriel Ferrater ; 84)

ISBN 9788449066412

I. Col·lecció
821.134.1-32"20"

Aquesta obra ha estat la guanyadora del VII Premi de Narrativa Breu per a Joves Autors/es «Caterina Albert», atorgat a Cerdanyola del Vallès, el dilluns 25 d'abril de 2016, per un jurat compost per: Marutxi Beaumont, Josep M. Corretgé, Azucena Moya, Olivia Pascual Pastor i Xusa Serra.

© Dels textos: Vera Sanahuja

© D'aquesta edició: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2016

© De la fotografia de la coberta: Berta Cabezas Llàcer

Composició: Joan Buxó

Edició: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona
Plaça Acadèmica. Edifici A. Campus de la UAB.
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès). Barcelona. Spain.
Tel. 93 581 10 22 · sp@uab.cat · www.uab.cat/publicacions

Impressió: Reprodisseny

ISBN: 978-84-490-6641-2
Dipòsit legal: B- 22178-2016

Imprès a Espanya. Printed in Spain

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer, és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la Llei.

És inquietant el jardí de l'entrada travessat des d'una tempesta de primavera que m'esbandeix la ment i els cabells a parts iguals, els xiprers deixant anar les boles que cauen com petits records esfèrics, un intercanvi de bales amb l'Arnau que s'ajupia allà, darrere el tronc, trepitjar les pedres del caminet, una gota que creix al vèrtex d'una fulla de plataner i s'engrandeix fins al punt just per buidar-se'm al front, la llum de la sala al fons, una sensació càlida aguantant al dors del vidre, i finalment la porta, sempre mig oberta, la casa de la mare, l'estoreta del rebedor on m'ensenya a raspar-me els peus, com si on visc jo això no es fes, tants cops com faci falta, fregar les plantes contra la pelussa fins a no deixar empremtes. Per dins, la casa és olor de sopa, el confort de la roba seca que m'ofereix l'Arnau i que em poso a la meva antiga habitació després d'eixugar-me amb una tovallola, de passejar els dits per la prestatgeria dels llibres, de pentinar-me davant d'un mirall de paret que no reconec; saber que no tenia ganes de venir, però que reconfortant, ara; i és vi negre que ens posa al corrent, que m'escalfa les galtes, la nova dona del cosí Francesc trencant un bastonet de pa i espolsant-lo sobre les estovalles per donar-lo al nen, que l'entoma amb les dues mans com un ceptre, encara que ell no sap què és un ceptre, però està clar que sí que sap què és un rei; i el rei em mira i, sense ni tan sols saludar-me, reivindica el tros de pa

fent-me saber que és seu, i se'l fa venir al pit, és meu, per protegir-lo, malgrat que jo no he fet pas cap gest de prendre-l'hi. Des que era ben petit ha estat així, el nen; mentre la majoria de criatures reclamen, ell reivindica: el nen sap que tot és seu, el que no sap és que no ho serà sempre. Em pregunto si també li ensenyarà això, la mare. Les celles serrades com dues erugues que es busquen. Menja-te'l. Li faig un petó al front que no s'acaba de creure.

Seiem a la sala en un cercle de sofàs i butaques. Has vingut feta un nyap i fins quan et quedes aquesta vegada? Millor et porto les meves sabatilles. La mare ho controla tot, i no necessita que sigui Nadal per fer una gran olla de sopa i reunir-nos al voltant de la taula, puc estar segura que s'ha llevat a les set del matí per començar a fer el caldo; ahir va anar al mercat, hi ha tornat avui al migdia, pels detalls, diu. L'aperitiu es desplega en safatetes daurades de diverses dimensions que es distribueixen sobre la tauleta exhibint la selecció de formatges especiats, les torrades amb *foie* i reducció de porto, els cinc-cents grams de gamba salada, les barquetes d'endívia amb crema de rocafort, els rotlles de salmó fumat; però ella segueix a la cuina o buscant les sabatilles i la tieta Mercè xarrupa els caps de les gambes. El nen estudia el cercle, ens mira des de fora, fa una volta al nostre entorn, escull la meva falda. És llest, el nen, em prefereix perquè sap que sóc impresentable, igual que ell, i per si en tinc algun dubte m'ho confirma girant-se cap a mi, obrint la boca i mostrant-me la pasta que ha fet amb el pa, la saliva i les dents. L'Arnau, que se'ns ha assegut al costat, riu amb nosaltres; me n'alegro que malgrat el seu metre vuitanta no hagi deixat del tot de ser un nen ni de ser un impresentable. En fi, és divertit tornar per capgirar el plat i destapar unes estovalles noves de lli blanc, anar descobrint amb la mirada el mirall de paret de l'habitació, una pintura a l'oli que ha desbancat el Perico Pastor del menjador i, no sé per què, dubtar del color del parquet i altres coses inexplicables, com una paret on abans hi havia una finestra, com si la casa es deixés queixalar des dels racons. Ells no ho veuen. És inútil preguntar

per què la paret o per què la finestra. Tant com esperar que la mare següi amb nosaltres i oblidí les olles a la pica de la cuina. La mare no canvia mai; en això, l'Arnau, que encara viu amb ella, hi està d'acord. El nen també, però ell no sap què és canviar. Sí, sí que ho sap, li ha passat, s'enfada, empunya el ceptre, deixa'm. Salta reivindicant el seu espai. Resulta que abans no li agradava el tomàquet, però ara ha canviat, ara sí que li agrada i després se'n menjarà un davant de tots perquè ho puguem veure. Em sorprenç recollint les restes que deixa el bastonet darrere el salt. Jo, que si tinc algun principi no és precisament el de l'ordre, afanyant-me a pinçar les molles amb els dits, recopilant sobre el tovalló els rastres que va deixant el nen, com si tot això m'irrités el més mínim. No és pas pel joc d'engrues, és que encara m'angoixa la cara que posarà la mare quan adverteixi el corriol que ha anat empedrant al voltant de la tauleta. Li faltarà temps per anar-hi darrere amb l'escombra i la pala, per recriminar-m'ho amb aquella mirada que em pesa com una làpida, ja està bé, filla, ja està bé, com si fos jo la que es passeja amunt i avall arrossegant un bastonet de pa. No sóc jo, mare, és el nen.

La següent llambregada diu ajuda'm amb la sopera, pesa, crema, per què t'he de demanar ajuda perquè m'ajudis, fixa't que bonica la sopera de l'àvia, fixa't com escura la tieta Mercè el darrer cap de gamba. Llavors, l'Arnau ens barra el pas i, abans que arribem al menjador, enfonsa la cullera fins al fons i remena la sopa amb classe, comprovant la densitat del caldo. El cosí Francesc surt de la cuina carregat amb una gran plata de carn d'olla i tots passen a la taula gran. Es recorda dels espectacles que solfem improvisar la quitxalla tancats a l'habitació de l'Arnau i que representàvem després, a l'hora del vermut, per a la família; d'una cançó de l'Aute que l'àvia cantava amb posat greu, de com se li enganxava la tornada a la llengua i la seguia entonant entre dents el que quedava de tarda. Algú menciona una disfressa de gat amb cua i orelletes de tela negra per la qual el cosí Francesc tenia una especial predilecció i veiem envermellir gradualment les vertaderes orelles del cosí Francesc, la

mà de la seva nova dona acaronent-li el llom, *es más fácil encontrar rosas en el mar*, retorna l'olor dels puros que fumava el pare assegut a la butaca gran, l'àvia buidant sobre la taula el seu moneder ple de monedes petites, alçant a l'aire fràgils columnes de bronze que repartia entre el cosí, l'Arnau i jo; però, què se n'ha fet del piano de paret del rebedor? I altra vegada *rosas en el mar*, una mica de vi per acompanyar aquest tros de carn de vedella, tasteu-la, que es desfà a la boca, si mai no hem tingut un piano de paret al rebedor, i com contrariava a la mare aquella olor dels puros nicaragüencs, que li feia serrar les celles, just igual que se li serren ara quan em retiro per fumar un cigarret a la cuina. Des d'aquí la fumera de la sopa els embolcalla i és emocionant veure com la mare va abocant el cullerot sobre el tercer plat de la tieta Mercè, que es mira el fons sense apartar-ne els ulls, amb una nostàlgia destapada, com si algú li hagués de prendre en qualsevol moment, com si tot això que parlem ella ho pogués veure allà, entre els fideus.

El nen ve a cercar-me. Aquí no pots venir perquè estic fumant, però ell vol que juguem. El nen vol jugar no sap a què, a perseguir-nos, a pessigar-nos, a amagar-nos sota una pedra i que no ens trobin mai més. Cordat les sabates, que cauràs. Tampoc no sap com es fa el llaç. Me n'has d'ensenyar. Per a ell l'imperatiu és l'única de les maneres. Pot ser per les copes de vi que em faci tanta gràcia el balanceig dels seus peus entre les potes del tamboret, aquesta condició de nen que l'empeny a donar puntades al buit com per assegurar-se que, efectivament, no hi té res a sota; i que l'acompanyarà fins al dia que les cames li arribin al terra. Felix capritx de gronxador, somric. Ara posa el dit aquí i fes passar el cordill. Jo, quan era petita, jugava al monstre amb la mare. Abans que l'Arnau naixés, molt abans que el pare marxés. El meu pare, sí. Primera notícia que jo tenia un pare, el nen no sap que tothom té un pare i una mare. Ara estira fort per les dues bandes i ja tindrà el nus. Se li entreobre la boca amb una expressió estranya que no sabia dir si és decepció o entusiasme.

A la taula s'escampa una calma pesada que va agafant la forma de les mans sobre el ventre. A poc a poc, l'ànima d'abans va esdevenint un record incòmode de les culleres farcides encertant les boques, de les fibres rogenques esquinçant-se entre la forquilla i el ganivet, de l'agitació de la llengua contra el paladar. Ja ho sabíem que arribaria, és una rendició pactada que es concreta en el cinturó descordat del cosí Francesc. Aleshores no fa falta ni tan sols que la mare aixequi els ulls, perquè sé que vol els plats recollits, el carret amb els cafès, l'interrogatori del sucre abans que ens domini la mandra i s'instauri la respiració lenta, però ho fa, m'escodrina severament, i la llosa em cau a sobre com una estampida de búfals. Aquesta mirada que serveix per recordar-me que no hi he estat a temps, que mai estaré prou alerta. No cal que hi insisteixis, no ho veus que se'm fa impossible desprendre'm de l'ordre de les molles? Torno empenyent el carret. L'Arnau m'acompanya amb una gerra de llet tèbia entre les mans i, de cop i volta, és tan desconcertant la mare —asseguda sense moure un dit, però sobretot quan, mentre remena la cullereta dins la tassa, deixa anar allò de la meua filla escriu unes coses precioses—, que fins el nen deu haver notat alguna cosa estranya perquè m'estira la camisa i juga a fer la dansa de la pluja entre les meves cames.

Jugàvem al monstre, però a vegades sospito que encara hi juguem, que mai no podrem entendre'ns d'una altra manera. I sé que és recomanable per no ferir-se, quan es toca la infància, quan es parla de les mares, valer-se d'una nomenclatura tendra i benigna, engrapar els records amb mans de nen, cedir a formes suaus: joc, mare; però com es pot arrencar la cruesa de la paraula «monstre»? Malgrat les sabatilles, malgrat l'escalforeta... Si és aquesta la paraula que ella utilitzava i la que, segurament, segueix flotant en algun racó del seu bugader matern. El joc consistia, fonamentalment, a estar alerta. Perquè el monstre dormia darrere els somriures, reposava a les puntes dels dits que em trenaven els cabells abans d'anar a l'escola, s'amagava en les mans

que em preparaven la llet amb cacau, passava de puntetes per tota mena d'entreteniments puerils, expectant, dòcil, el monstre esperava amb calma el moment en què jo l'obviés. Llavors, quan el creia lluny, així que em trobava confiada a la mare i al seu somriure franc, esclafia en un riure innocent que de mica en mica se li espessia entre els queixals, una advertència ronca entre alenada i alenada. M'estic convertint en monstre. I jo implorava en va, histèrica, una mica contra la transformació, una mica contra l'imminent atac de pessigolles. Ja no sóc la mare, ara sóc el monstre.

Ara és difícil deturar un somriure mentre la tieta Mercè, una mica avergonyida, considera que ha arribat el moment de justificar-se i ens explica, com ho fa cada vegada que ens reunim al voltant d'una taula, que aquest matí no ha esmorzat, per això aquesta gana, per això les gambes, per això la sopa; si demà ens trobem per esmorzar dirà que aquesta nit no havia sopat. Ves a saber per què, amb els anys ha adquirit aquesta necessitat de negar, sistemàticament, l'últim àpat. A la mare li ha passat una cosa similar. Agafo una cadira i m'assec a la seva dreta. El Perico Pastor? No ho sap, no el recorda. El cosí Francesc s'aixeca mig endormiscat, agafant-se la panxa des de sota, com si li pogués caure, i avança lentament fins al costat de la tieta per agafar-li una mà entre les seves, li acaricia els solcs que tenen les velles allà on neixen els dits. El pare mai no havia tingut ni idea de música i, per descomptat, no havia tingut un piano, quines coses. L'Arnau pren el cafè en una tassa de mig litre i taral-lareja Aute distretament. Aquí, al costat, un massatge. El nen em mira amb aquests ulls absoluts que ho dominen tot i alça els braços perquè l'aixequi, li fa mal la panxa, m'has de fer un massatge. Juga a escopir un imperatiu darrere l'altre, però no sap que això no és un joc, que reivindica perquè li dec alguna cosa i encara no sap quina. No preguntaré pel parquet, no insistiré en el tema del piano. Tampoc no diré res del monstre. La mare ho negaria tot.

La cullereta fa una volta sencera dins la tassa, just una volta, tan exacta, tan misteriosament precisa, la mare, remenant el cafè amb la mirada perduda a l'altra banda de la finestra, al jardí, entre les branques dels arbres. De gran li va tocar fer com a monstre el que no podia fer com a mare. S'atura en una gota que ha lliscat fins al vèrtex d'una fulla de plataner, la veu créixer, omplir-se; espera amb paciència el moment de caure.

